

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

วิจารณ์ พานิช

บรรยายในการประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ เรื่อง “ฝ่าวิกฤติทางวิชาการและวิชาชีพสาธารณสุข” วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ณ โรงแรมจอมเทียนปาล์มบีชฯ ชลบุรี

ความหมายของคำว่า “เรียนรู้”

- ก. เข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประสบการณ์ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔)

- **Learn :**

1 a (1) : to gain knowledge or understanding of or skill in by
study, instruction, or experience # *learn* a trade, # *learn* to
play chess

(2) : memorize # *learn* a line of play

b : to come to be able # *learn* to dance

c : to come to realize # *learn* that honesty paid

2 a nonstandard : TEACH

b obsolete : to inform of something

3

มีหลายความหมาย

“การเรียนรู้” มีความหมาย หลายมิติ

มีความซับซ้อน

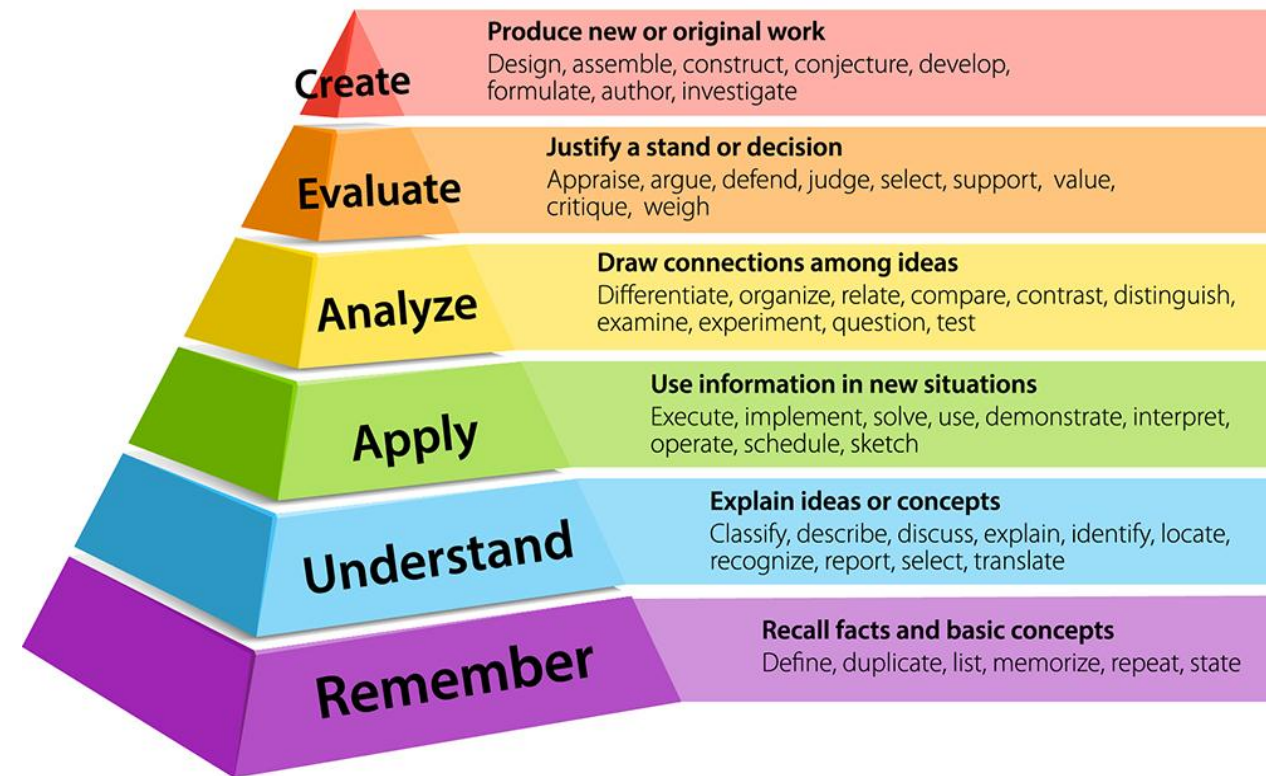
- **A** (Attitude), **S** (Skills), **K** (Knowledge)

- Bloom's Taxonomy of Learning

- Transformative Learning

Bloom's Taxonomy

ชีวิตที่ดีของมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑

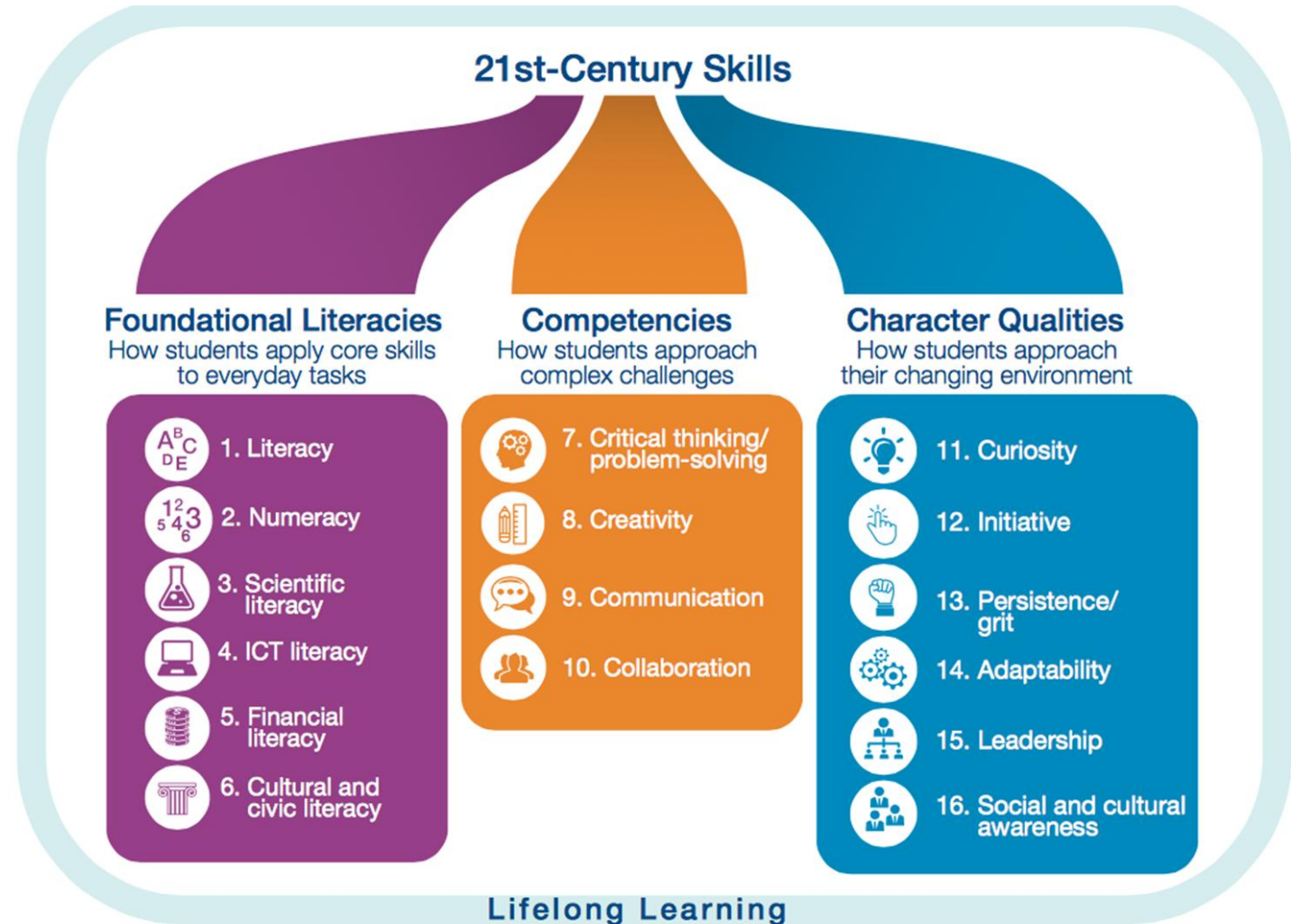
- อยู่ได้ใน โลก/สังคม VUCA (Volatile, Uncertain, Complex, Ambiguous)
- สังคมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว พลิกผัน
- ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็น เรียนรู้เป็น : Learn, Unlearn, Relearn
- ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

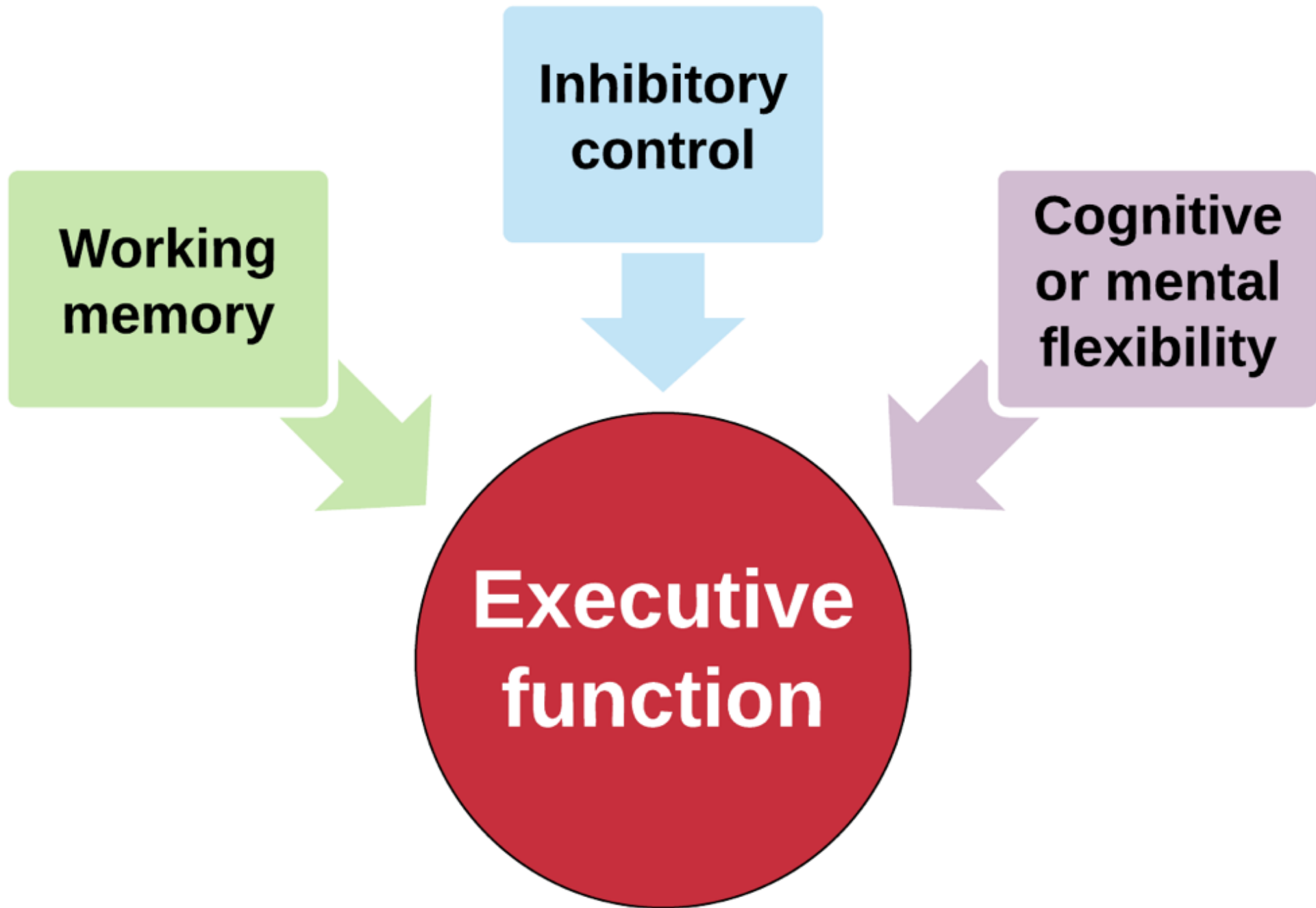
มี “ปัจจัยสี่” เพื่อชีวิตในสามโลก

- **มีความรู้ (Literacy)** : อ่านออกเขียนได้, คิดเลขเป็น, รู้ธรรมชาติ, รู้ ICT, รู้การเงิน, รู้วัฒนธรรมและความเป็นพลเมือง, รู้เรื่องสุขภาพ
โลกประจำวัน
- **มีสมรรถนะ (Competency)** : วิचारณญาณ, สร้างสรรค์, สื่อสาร, ร่วมมือ
โลกซับซ้อน
- **มีบุคลิก/คุณลักษณะ (Character)** : ใฝ่รู้ ริเริ่ม มานะ
อดทน ปรับตัว ภาวะผู้นำ สังคมวัฒนธรรม เห็นแก่ส่วนรวม
โลกเปลี่ยนแปลง
- **เรียนรู้ตลอดชีวิต (Learning Skills / Affinity)**

ผู้เรียน เรียนอะไร

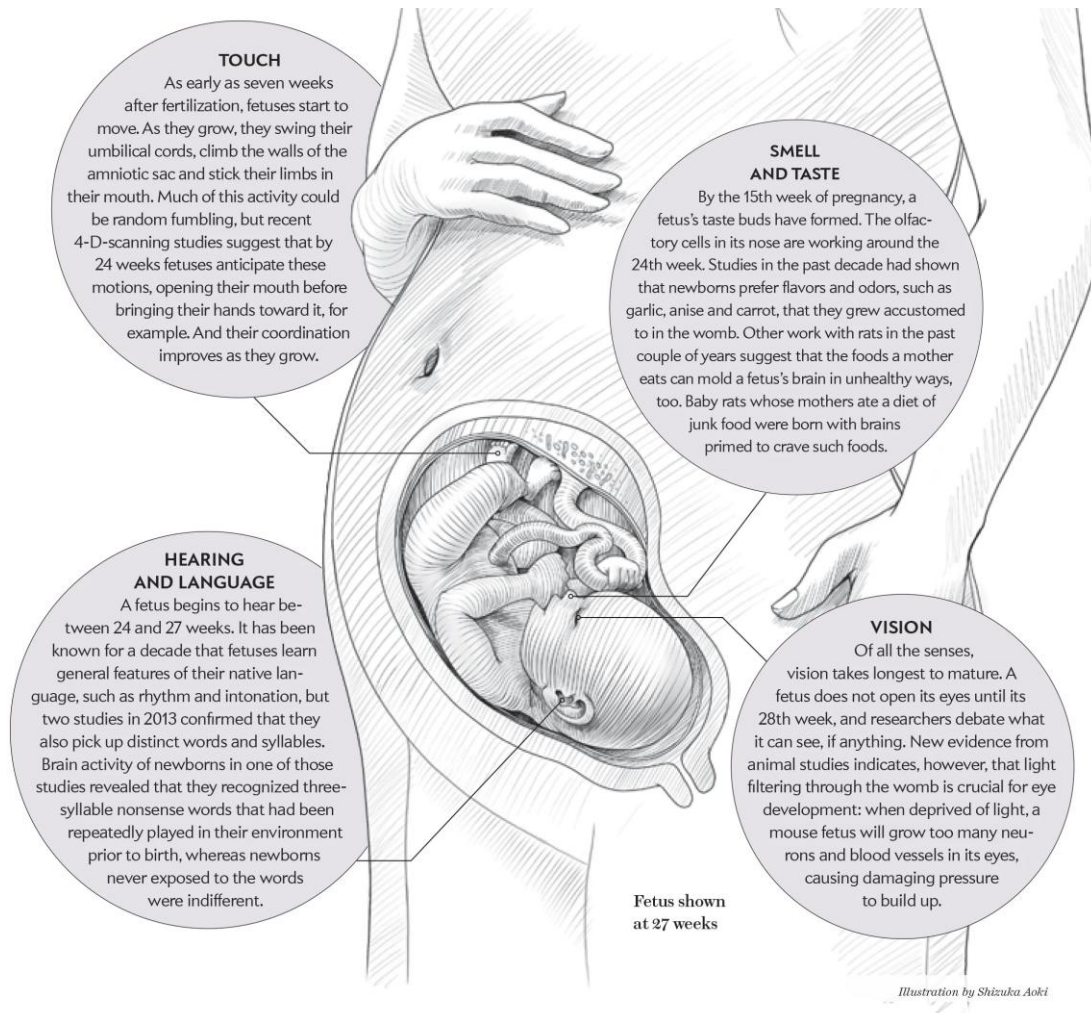
- 21st Century Skills
- ASK
- Civic Literacy
- กิด

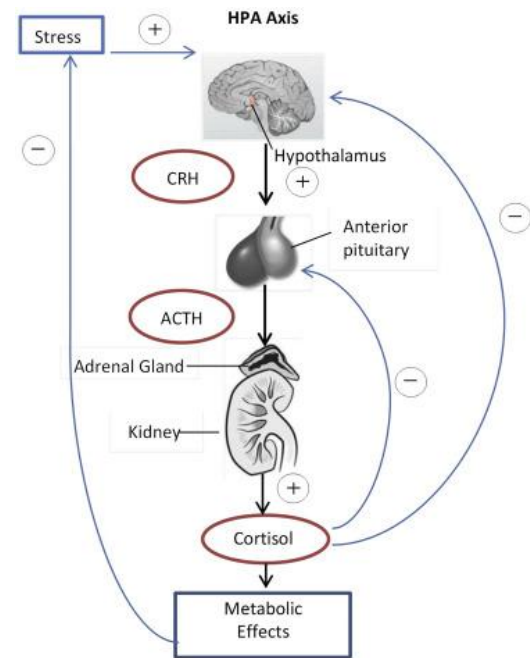
การเรียนรู้ในครรภ์มารดา

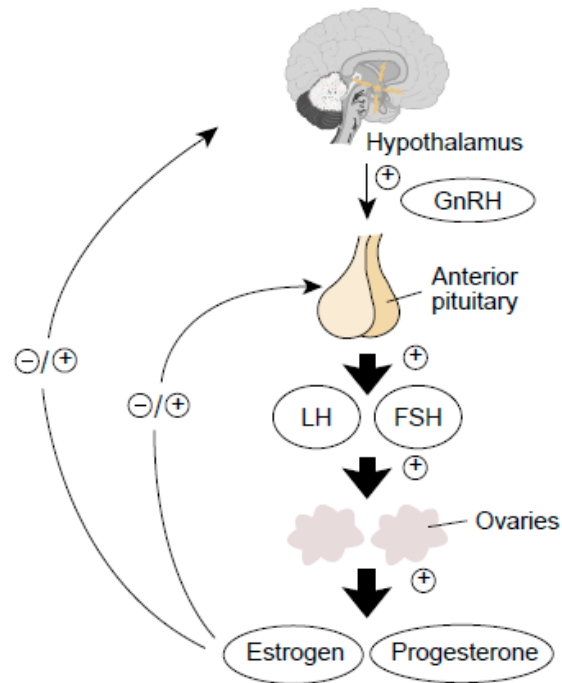
การเรียนรู้ของระบบ Neuro-Endocrine

HPA Axis

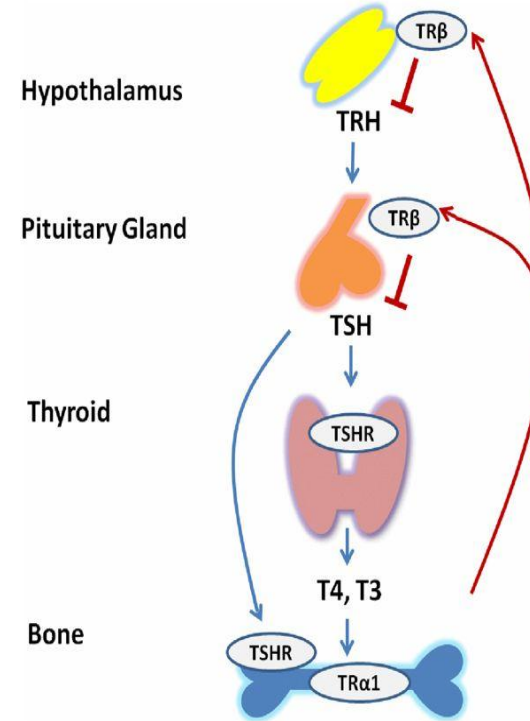

HPG Axis

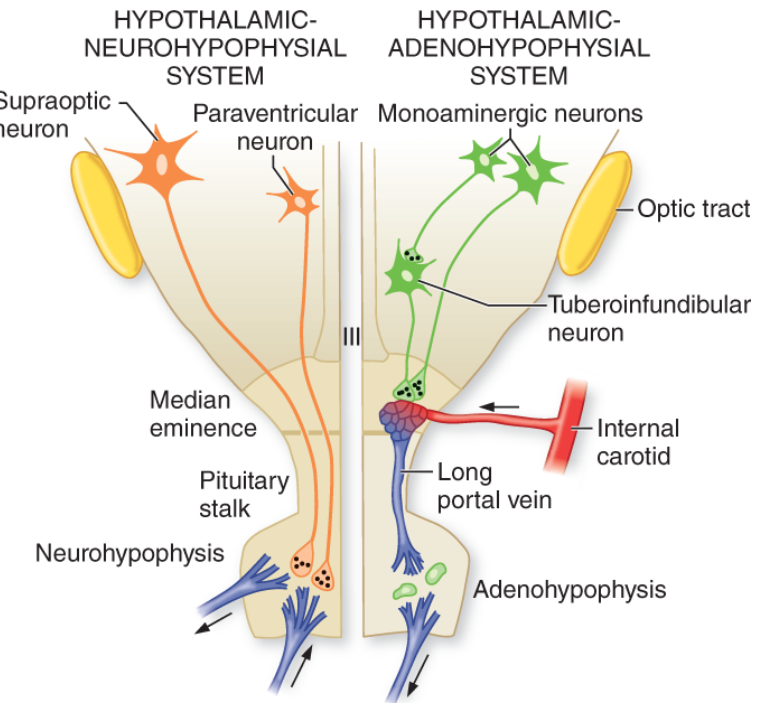
Female HPG Axis

HPT Axis

Hypothalamic-Neurohypophyseal System

การเรียนรู้ของระบบ Neuro-Endocrine

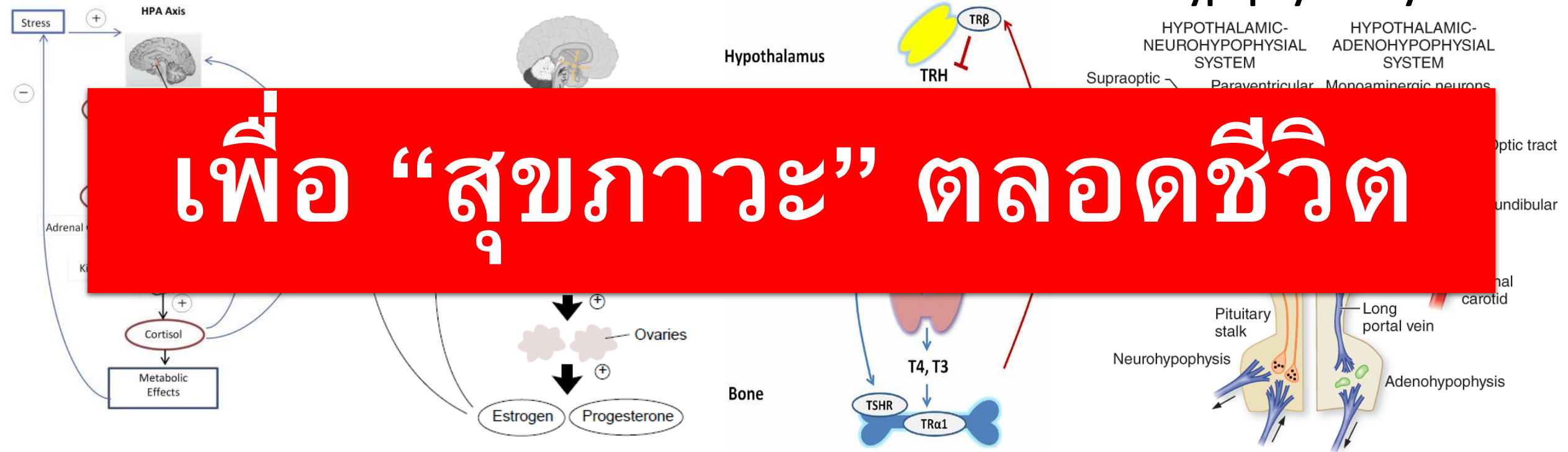
HPA Axis

HPG Axis

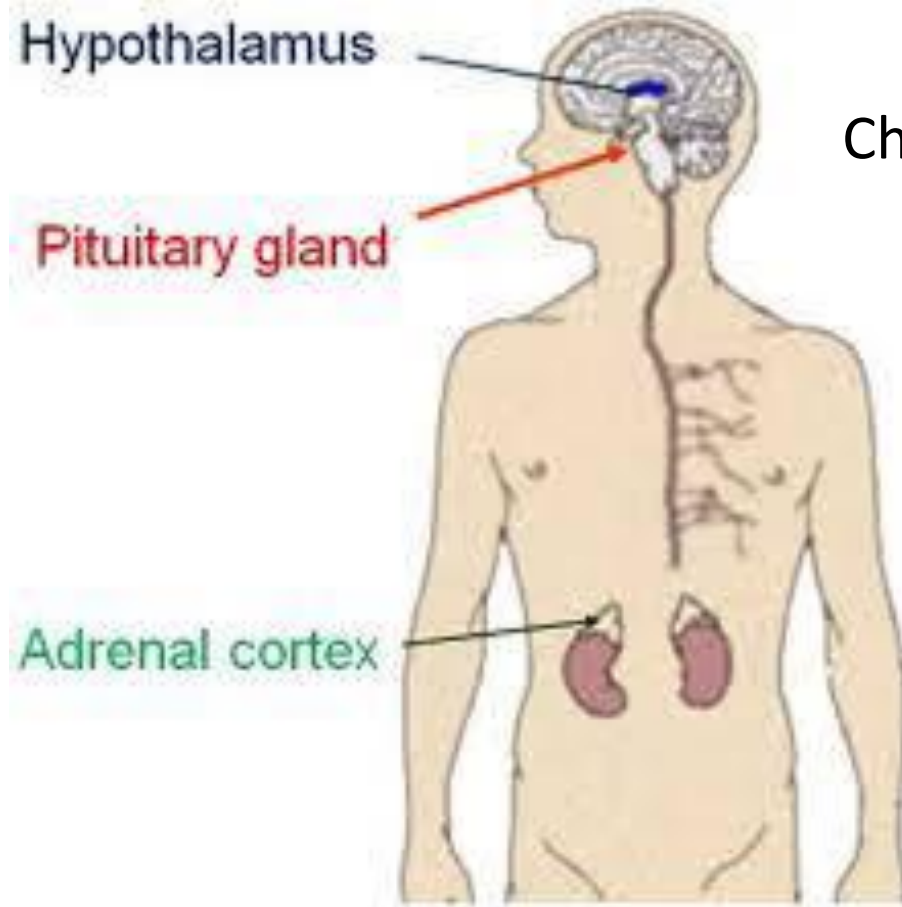
Female HPG Axis

HPT Axis

Hypothalamic-Neurohypophyseal System

อุปสรรคของการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา

Chronic stress $\longrightarrow$ HPA Hyperactivity
ปิดสวิตช์ HPA

Impaired **Executive Function** Development

สมาธิจดจ่อ รู้จักรอคอยสิ่งที่ดีกว่า
บังคับใจตนเองได้ ไม่วุ่นวาย มุมานะ
ไม่ย่อท้อ มองโลกในแง่ดี รู้ผิดชอบ
ชั่วดี ความสามารถปรับตัว

ลักษณะนิสัย

อุปสรรคของการเรียนรู้อยู่ที่ความยากจน ความอยุติธรรมในสังคม

Cognitive Load Theory

What is it and why should I care?

อุปสรรคของการเรียนรู้ที่ความยากจน ความอยุติธรรมในสังคม

Cognitive Load Theory

What is it and why should I care?

เด็กยากจนความเครียดสูง “จิตวุ่น” working memory ถูกใช้งานไปแล้วมาก

อุปสรรคของการเรียนรู้ที่คนมีความเครียดสูงในสังคมสมัยใหม่

Cognitive Load Theory

What is it and why should I care?

คนสมัยใหม่ ความเครียดสูง “จิตวุ่น” working memory ถูกใช้งานไปแล้วมาก

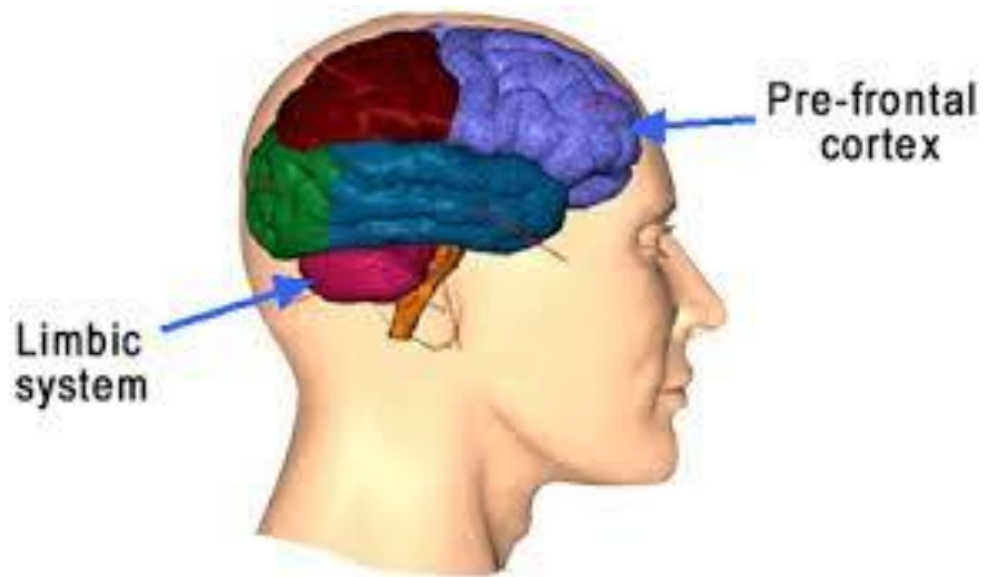
Sigmund Freud : พฤติกรรมมนุษย์ไม่ได้อยู่ใต้เหตุผล

แต่อยู่ใต้จิตใต้สำนึก

การฝึกพฤติกรรม เป็นการฝึกความสัมพันธ์

Pre-frontal cortex - Limbic system

ให้ L ทำงานตามที่ตกลงกับ P ไว้ก่อนแล้ว

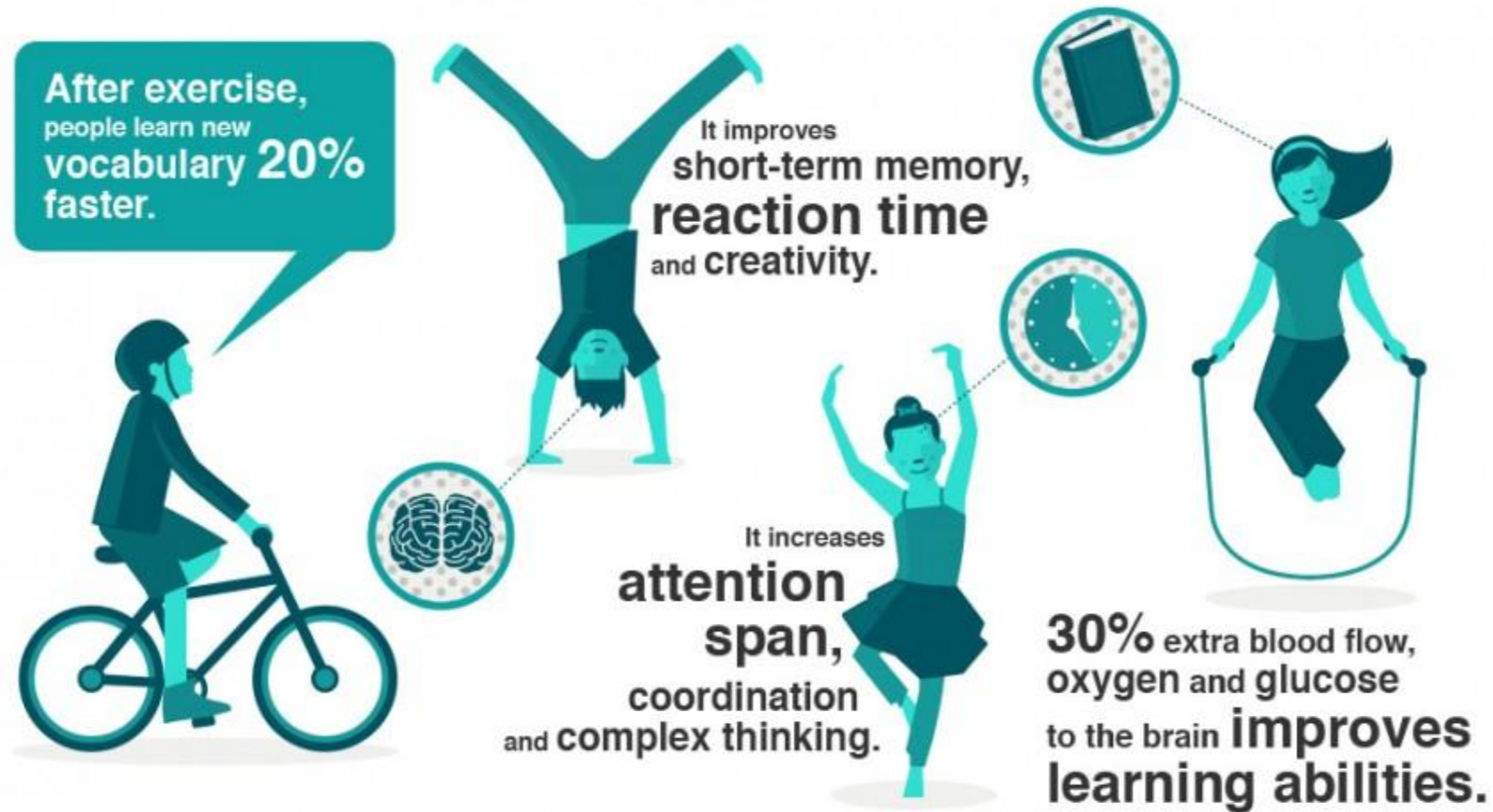

ทำให้สมองสัตว์เลื้อยคลานเชื่อ
ทำตามการฝึกของสมองมนุษย์
EF แข็งแรง

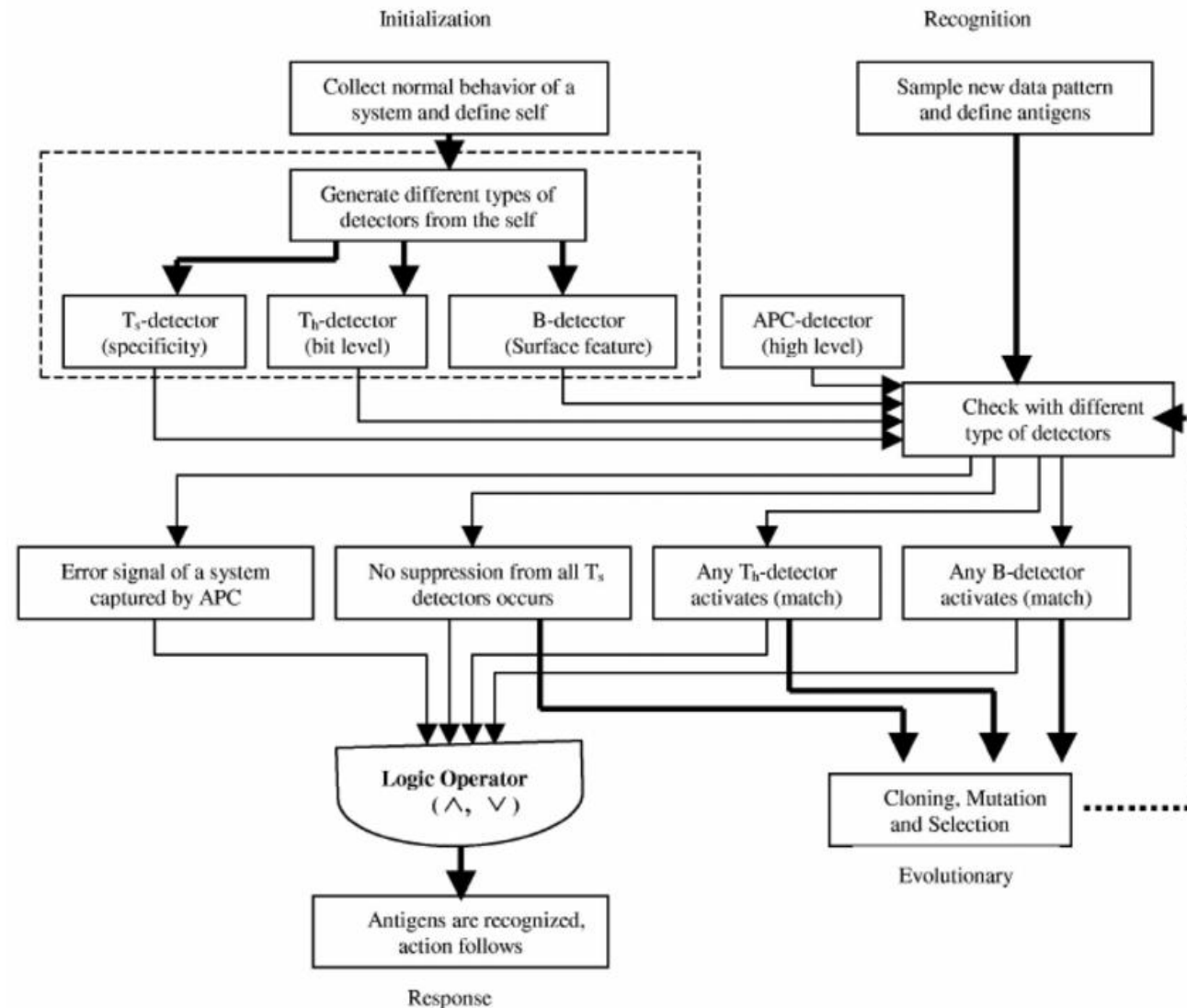
คนที่ HPA Axis อ่อนแอ ฝึกยาก

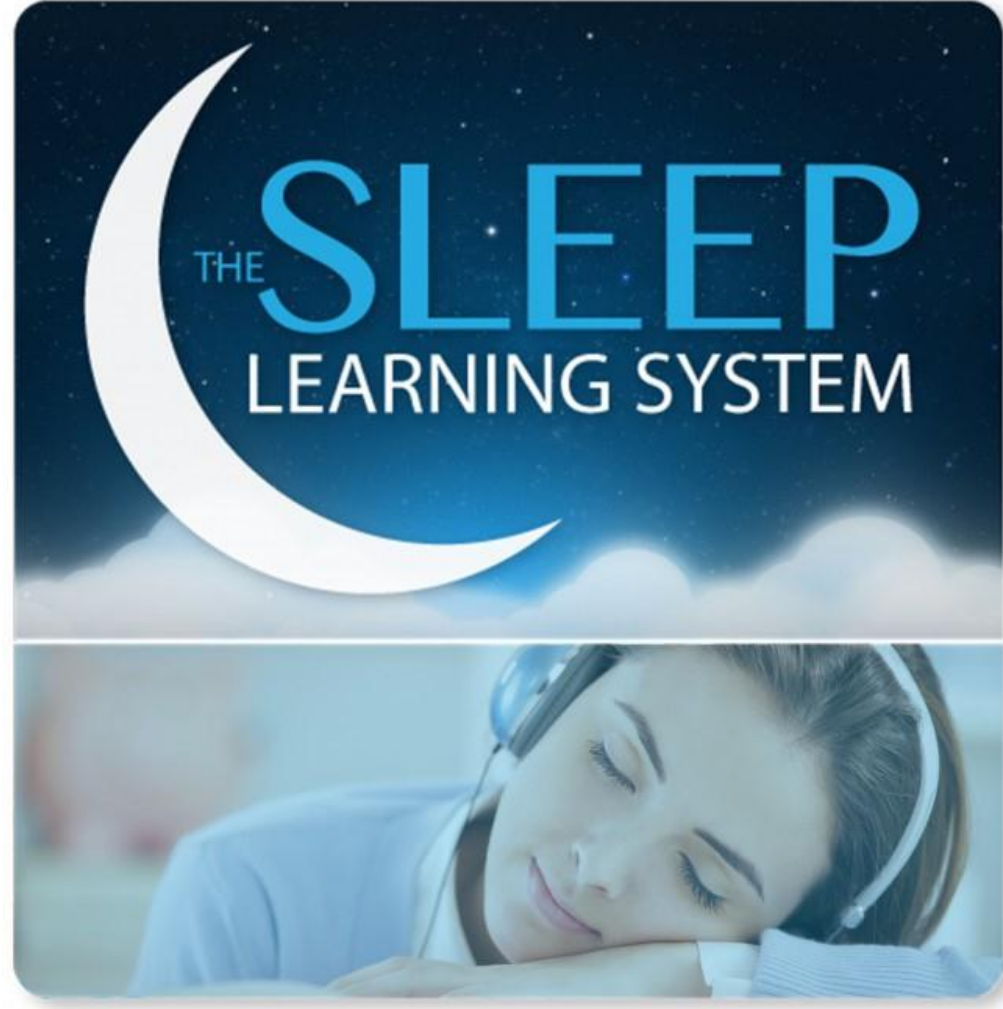
Exercise and Learning

Immune Learning

Feedback loop

<https://motivationalhypnotherapy.com/products/health/brilliant-health-and-immune-system-power-the-sleep-learning-system.html>

Sleep Learning

Sleep and Memory

We often think of sleep as downtime. It's nothing but.

[Recent studies](#) found that sleep helps the brain spring-clean, washing away toxic molecules that could eventually lead to Alzheimer's disease.

More importantly, sleep also seems to reorganize memories. During certain stages of sleep, the brain [replays memories](#) in fast-forward: neurons responsible for storing memories re-activate again as a network, essentially teaching the brain to remember.

<https://singularityhub.com/2019/02/12/new-study-suggests-you-can-learn-while-you-sleep/#sm.00019u8apo1bhfe7bvtpohjfzc5wp>

การเลี้ยงดูและฝึกเด็กเล็ก

ที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จิตศึกษาเพื่อการพัฒนาที่สมดุล

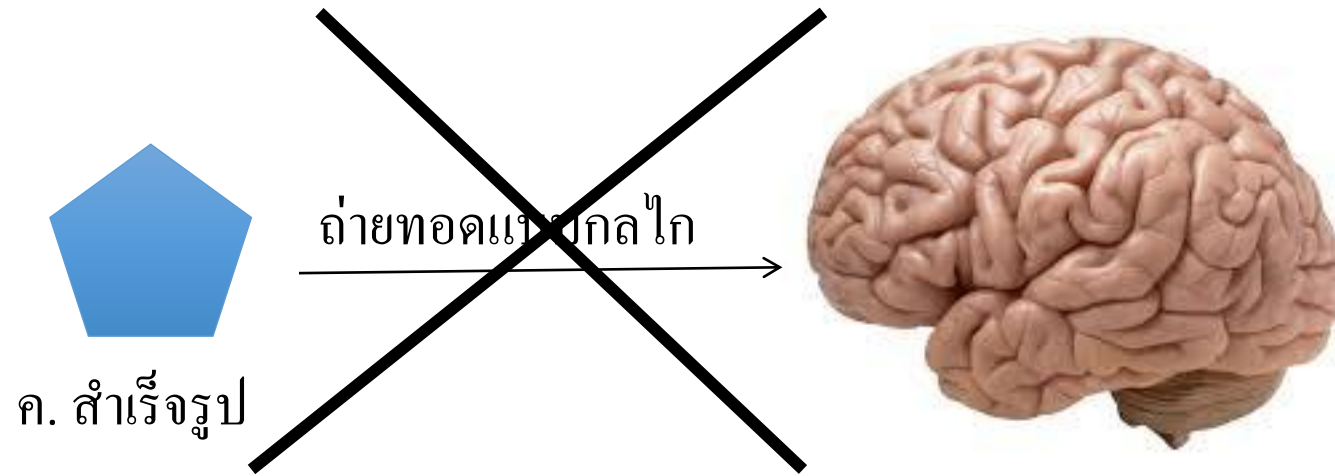
การพัฒนาความฉลาดภายใน

กิจกรรมจิตศึกษา

- เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดในด้านจิตวิญญาณ ความฉลาดด้านอารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง การน้อมนำสิ่งที่ดีงามเข้าไปสู่จิตได้สำนึก
- การเตรียมความพร้อมของนักเรียน ให้อยู่ในภาวะคลื่นสมองต่ำ และมีความพร้อมในการเรียน

https://krunongkala.blogspot.com/2012/06/blog-post_28.html

การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดความรู้สำเร็จรูป

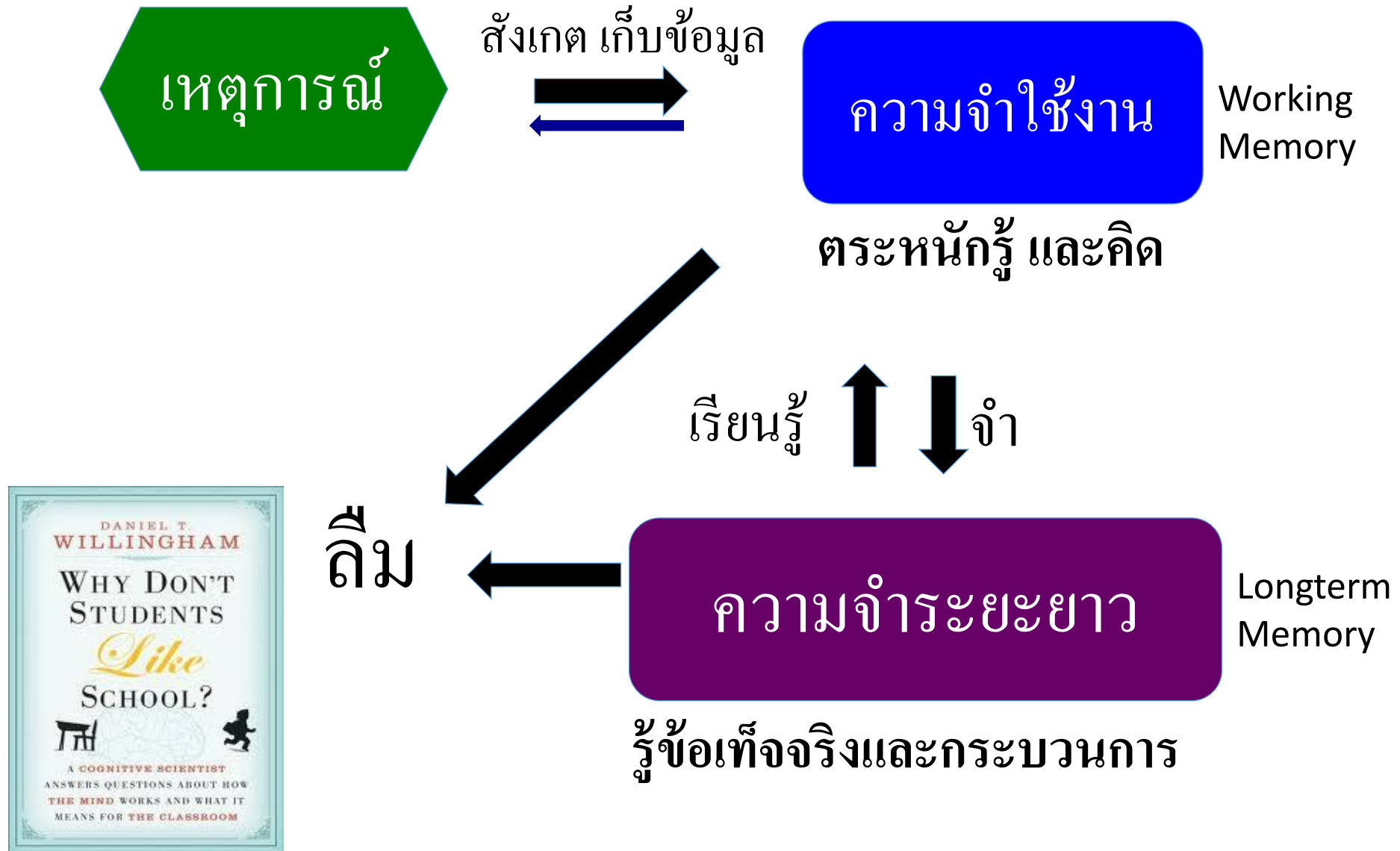
หลัก Cognitive Science   งามงานขึ้นเอง
ภายในตน
จากการทำและคิด
ของตน

ถามคือสอน สะท้อนคิด (reflect) คือเรียนรู้

เรียนรู้แบบไม่รู้ตัว

การเรียนรู้

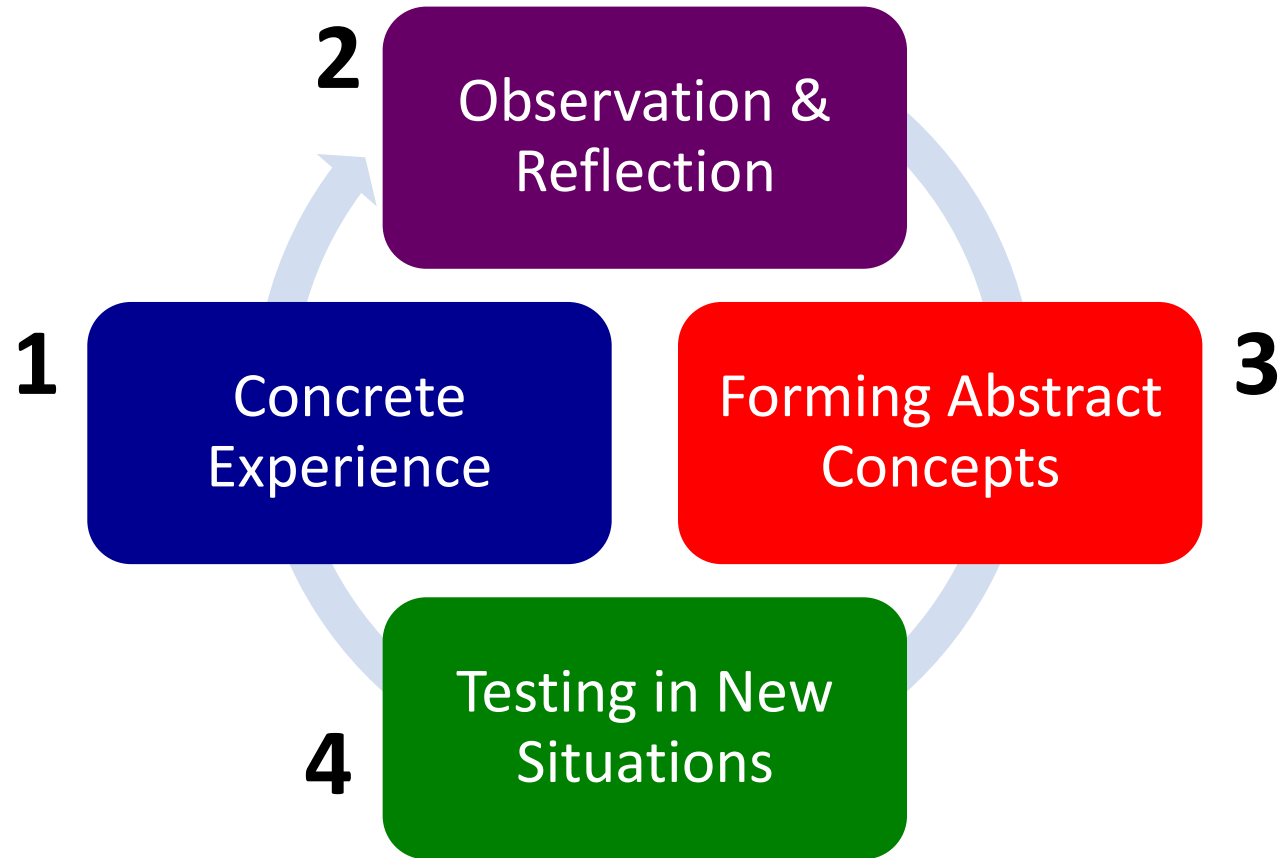
- การเรียนรู้เป็นผลของการกระทำและการคิดของ
ผู้นั้น
- เกิดจากการกระทำและการคิดของตนเองเท่านั้น
- ผู้อื่นช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยเข้าไป
จัดการสิ่งที่เราทำ (ปฏิบัติ และคิด) เพื่อการ
เรียนรู้

Herbert A. Simon

Adult Learning

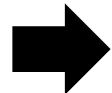
เรียนรู้จากการทำงาน
และการดำรงชีวิต

Student Learning = AL + Scaffolding

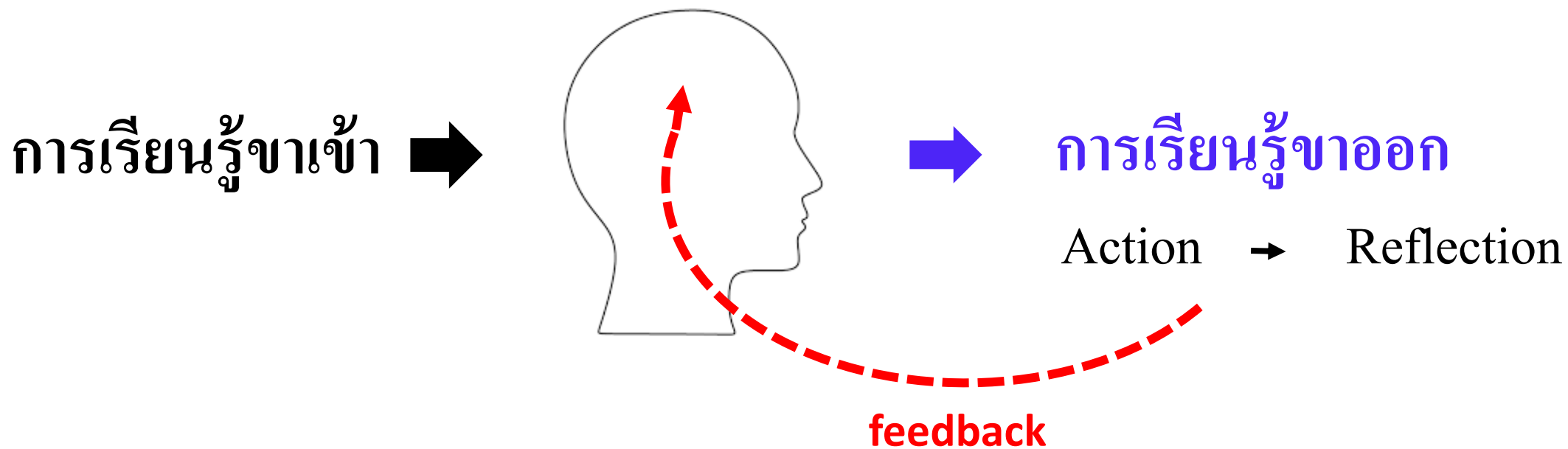
การเรียนรู้ ๒ แบบ

การเรียนรู้ขาเข้า

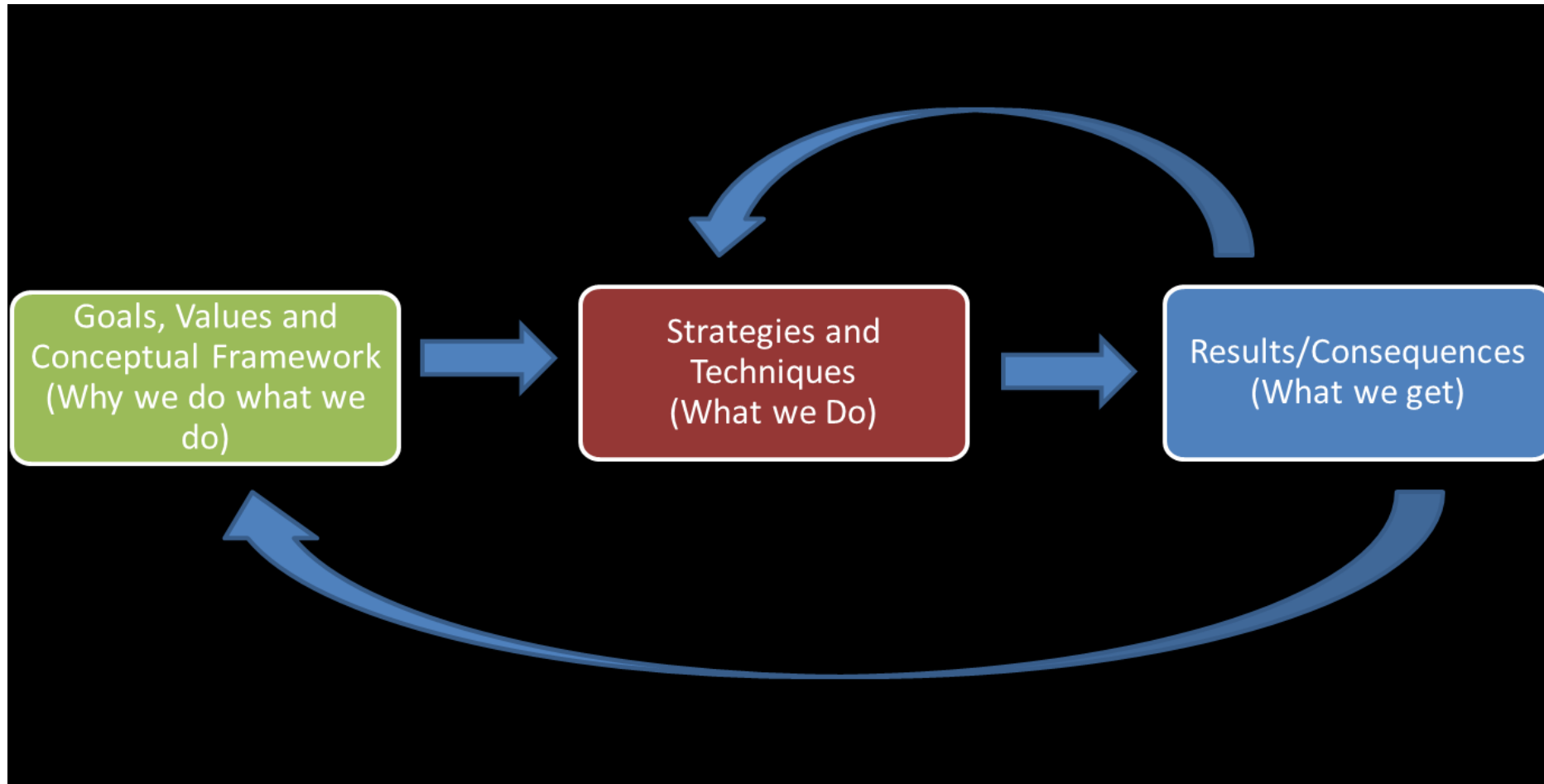
การเรียนรู้ขาออก

การเรียนรู้ ๒ แบบ

คุณภาพการเรียนรู้ต่างกันมาก

Double-Loop Learning

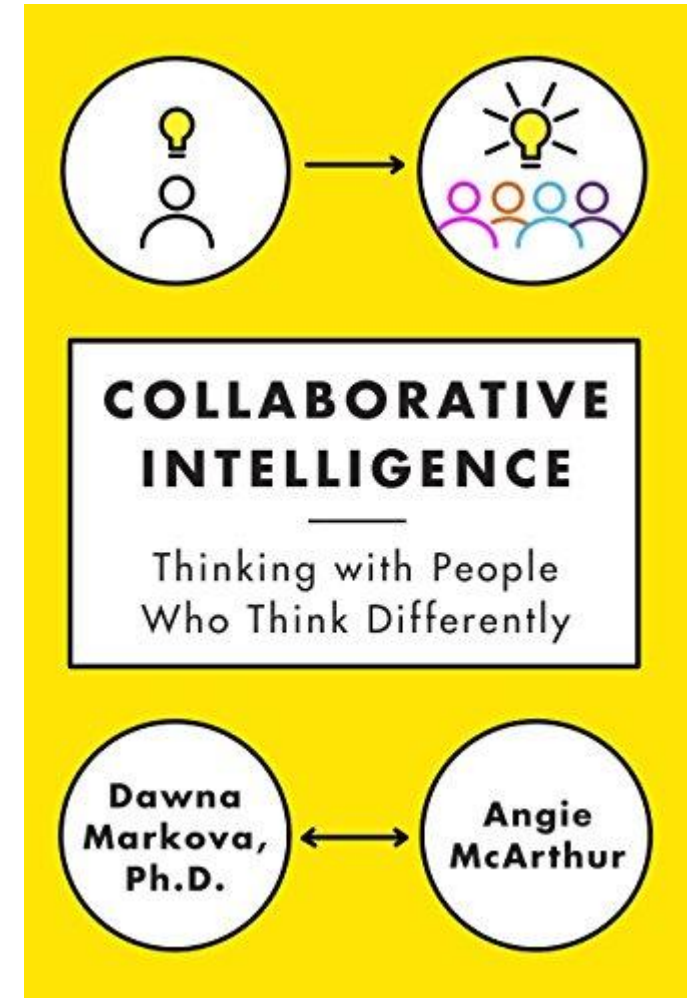
Collaborative Intelligence

จิตจดจ่อ (attention) ๓ แบบ

- Focused attention
- Sorting attention
- Open attention

Talent 35 ชนิดของมนุษย์

<https://www.gotoknow.org/posts/638734>

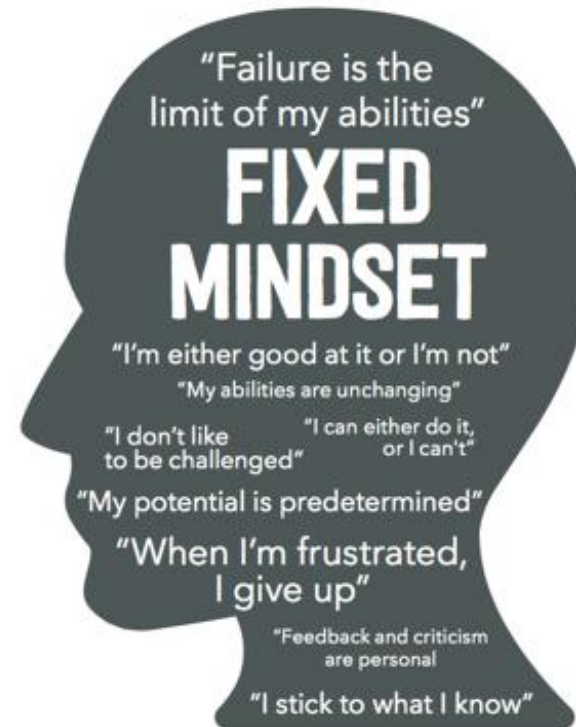

Growth Mindset ของบุคคล ของกลุ่ม และขององค์กร

กระบวนการทัศน์พัฒนา

รักการเรียนรู้

กระบวนการทัศน์หยุดนิ่ง

ปฏิเสธการเรียนรู้

<https://www.gotoknow.org/posts/599905>

<https://www.gotoknow.org/posts/645908>

Grit

ความมุ่งมั่นต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ในระยะยาว

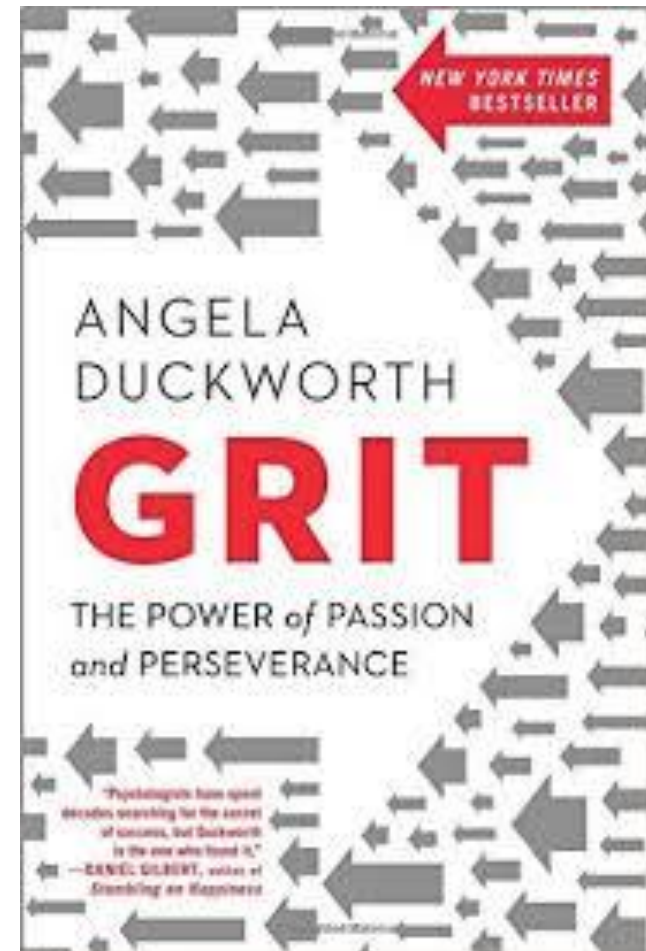
- Passion (ฉันทะ)
- Perseverance (วิริยะ
+ จิตตะ + วิมมังสา)

อิทธิบาท ๔

Talent x Effort = Skills

Skills x Effort = Achievement

<https://www.gotoknow.org/posts/613528>

Innate

Cultivated

ปลูกฝังได้อย่างไร?

Critical Reflection

Compassion Meditation เมตตาภาวนา

การปลูกฝังคุณสมบัติความรัก
และความเห็นแก่ผู้อื่น เป็นคุณต่อชีวิต

Matthieu Ricard
ALTRUISM

The Science
and Psychology
of Kindness

'Matthieu Ricard is an extraordinary human being.'
DANIEL KAHNEMAN

ปลูกฝัง “จิตบวก”

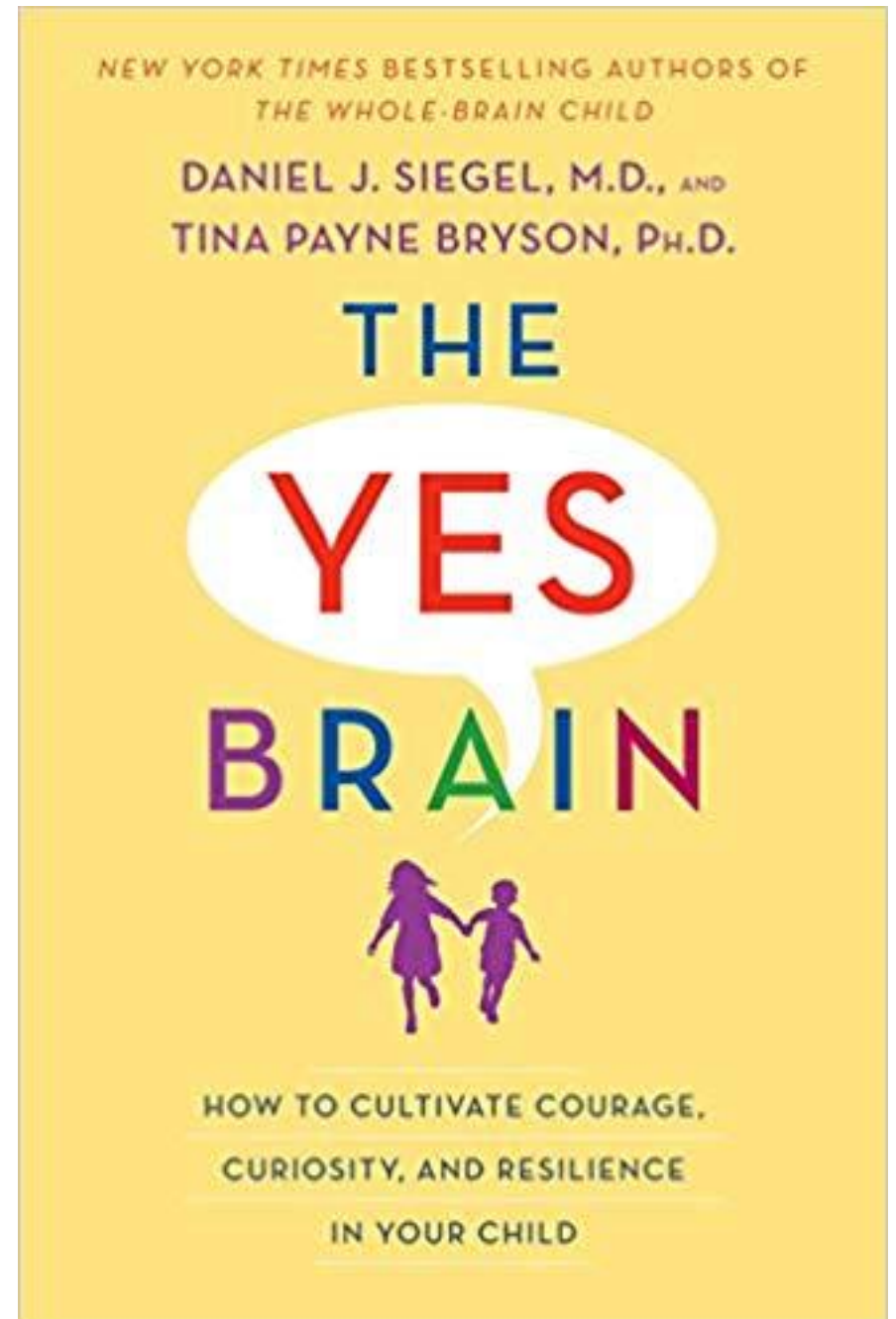
emotional balance

resilience

insight

empathy

[https://www.gotoknow.org/posts/tags/the yes brain](https://www.gotoknow.org/posts/tags/the%20yes%20brain)

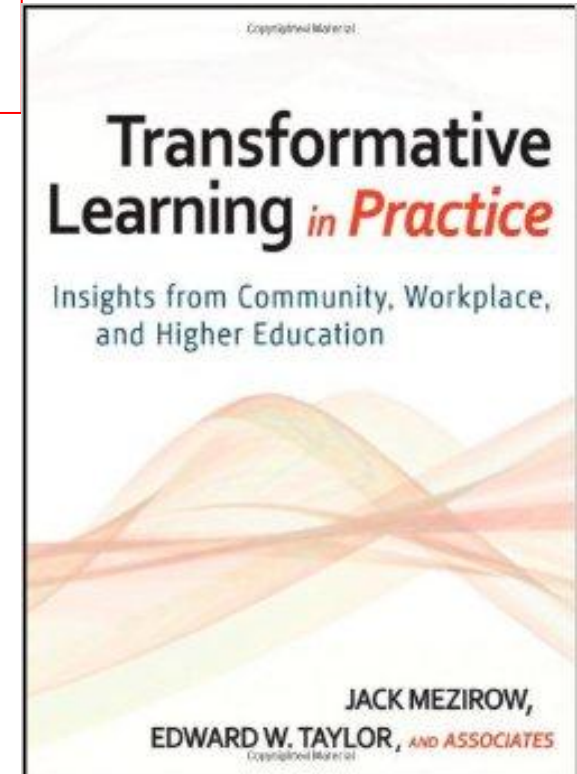

เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เปลี่ยนระบบคุณค่าและโลกทัศน์

ประสบการณ์ตรง + ไตร่ตรองสะท้อนคิด
+ อารมณ์

การทำทนายระบบโลกทัศน์

https://cdn.gotoknow.org/assets/media/files/001/118/349/original_8a511172e210f2942a79c400363f4033.jpg

<https://www.gotoknow.org/posts/tags/Mezirow>

เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เปลี่ยนทั้งเนื้อทั้งตัว

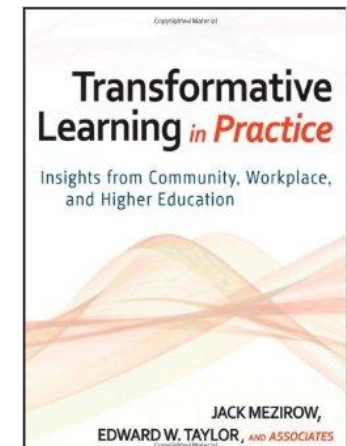
ใจ คิด พฤติกรรม

พลังทั้งหก

ประสบการณ์ตรง + ไตร่ตรองสะท้อนคิด
+ อารมณ์

การทำทนายระบบโลกทัศน์

https://cdn.gotoknow.org/assets/media/files/001/118/349/original_8a511172e210f2942a79c400363f4033.jpg

<https://www.gotoknow.org/posts/tags/Mezirow>

พลังทั้งหก

- ประสพการณ์ของปัจเจก
- การสะท้อนคิดอย่างจริงจัง (Critical Reflection)
- สนทนา (Dialogue)
- มุมมอง/วิธีการที่ครบถ้วน (holistic)
- บริบท (Context)
- ความสัมพันธ์ที่จริงใจ

สำหรับคนทำงาน ... งานคือ ...

- ภาระ
- ความเหนื่อยยาก
- เบื่อ เซ็ง
- นรก
- จำใจทำ

- ความท้าทาย
- สนุก
- ได้เพื่อน มิตรภาพ
- สวรรค์
- โอกาสเรียนรู้

**Self
Transformation
Tool**

**Transformative
Learning
Opportunity**

วิธีการเรียนรู้ใหม่

- เรียนโดยลงมือทำ เพื่อให้เกิดทักษะ (Learning by Doing)
- สูดยอดทักษะ ๔ ประการ (๓ร ๑ว) : **แรงบันดาลใจ/ไฟ** (Inspiration Skills) **เรียนรู้** (Learning Skills) **ร่วมมือ** (Collaboration Skills) **วินัย** (ในตน) (Self-Discipline Skills)
- เรียนโดยการลงมือทำเป็นทีม แล้วร่วมกันไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflection) ว่าได้เรียนรู้อะไร ต้องการเรียนอะไรต่อ/เพิ่ม

ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ของครู

- ทักษะ facilitator / coach ไม่ใช่สอนเน้นบรรยาย
- ทักษะการออกแบบ
- ทักษะการสร้างแรงบันดาลใจ
- ทักษะ OELE
- ทักษะ student engagement
- ทักษะการตั้งคำถาม เพื่อหนุนการเรียนรู้ของ นศ. เป็น scaffolding, คำถามใน reflection
- ทักษะการประเมิน และให้ constructive feedback

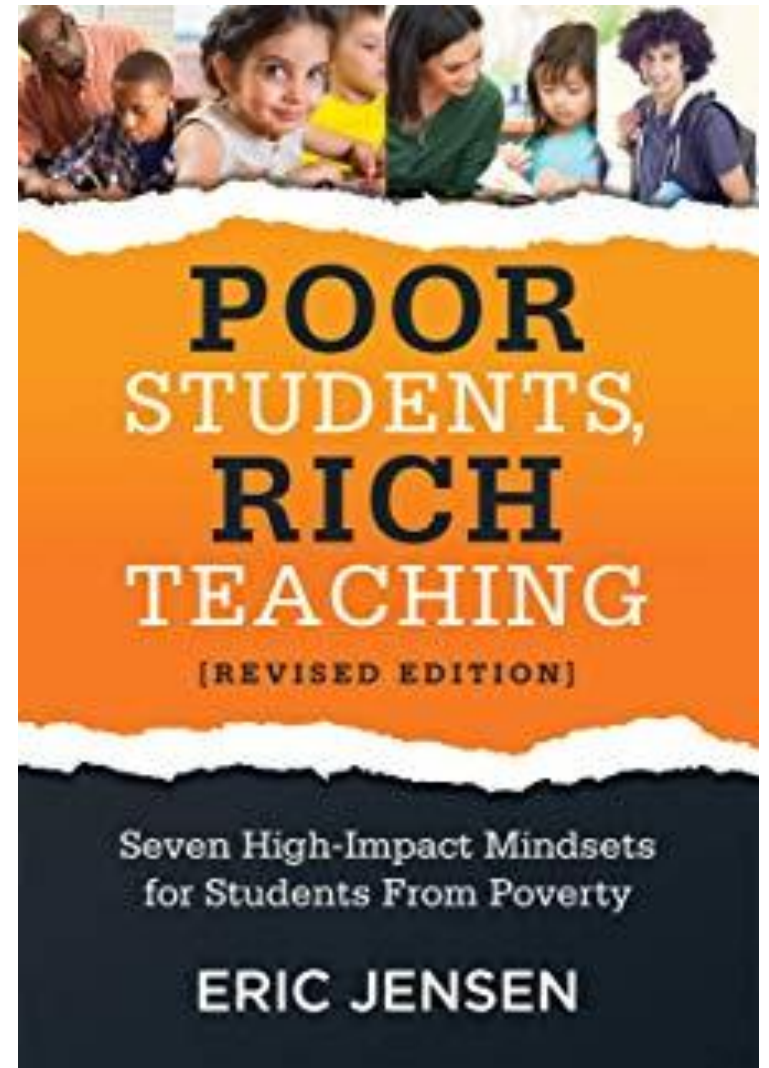
เทคนิคลด cognitive load ของเด็กขาดแคลน

สอนเข้ม เพื่อศิษย์ขาดแคลน

<https://www.gotoknow.org/posts/tags/สอนเข้มเพื่อศิษย์ขาดแคลน>

ความเสมอภาคทางการศึกษา

Classroom equity

วิธีทำงานแบบ ทำ ๑ ได้ ๕

ได้ทำ ได้สตางค์ **ได้เรียน** ได้สนุก ได้ภูมิใจ

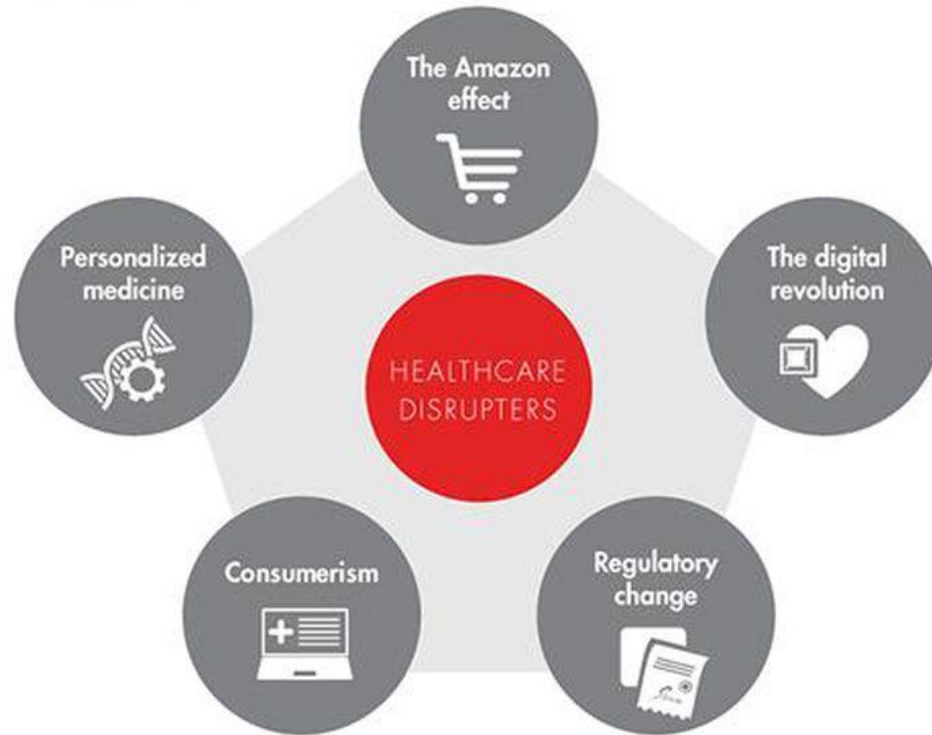

ไปให้ถึงคุณค่า
สะท้อนคิดเชิงคุณค่า

<https://www.gotoknow.org/posts/tags/กลุ่มภัทร>

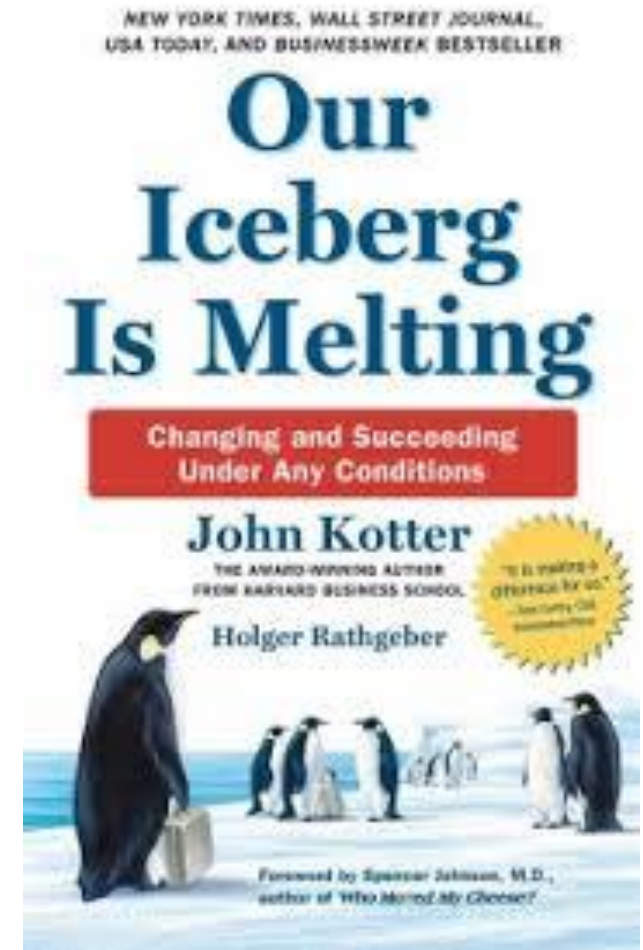
ยุคแห่ง Disruptive Change

■ The five disrupters

Source: Bain & Company

คือ โอกาสเรียนรู้ความซับซ้อนและพลวัต

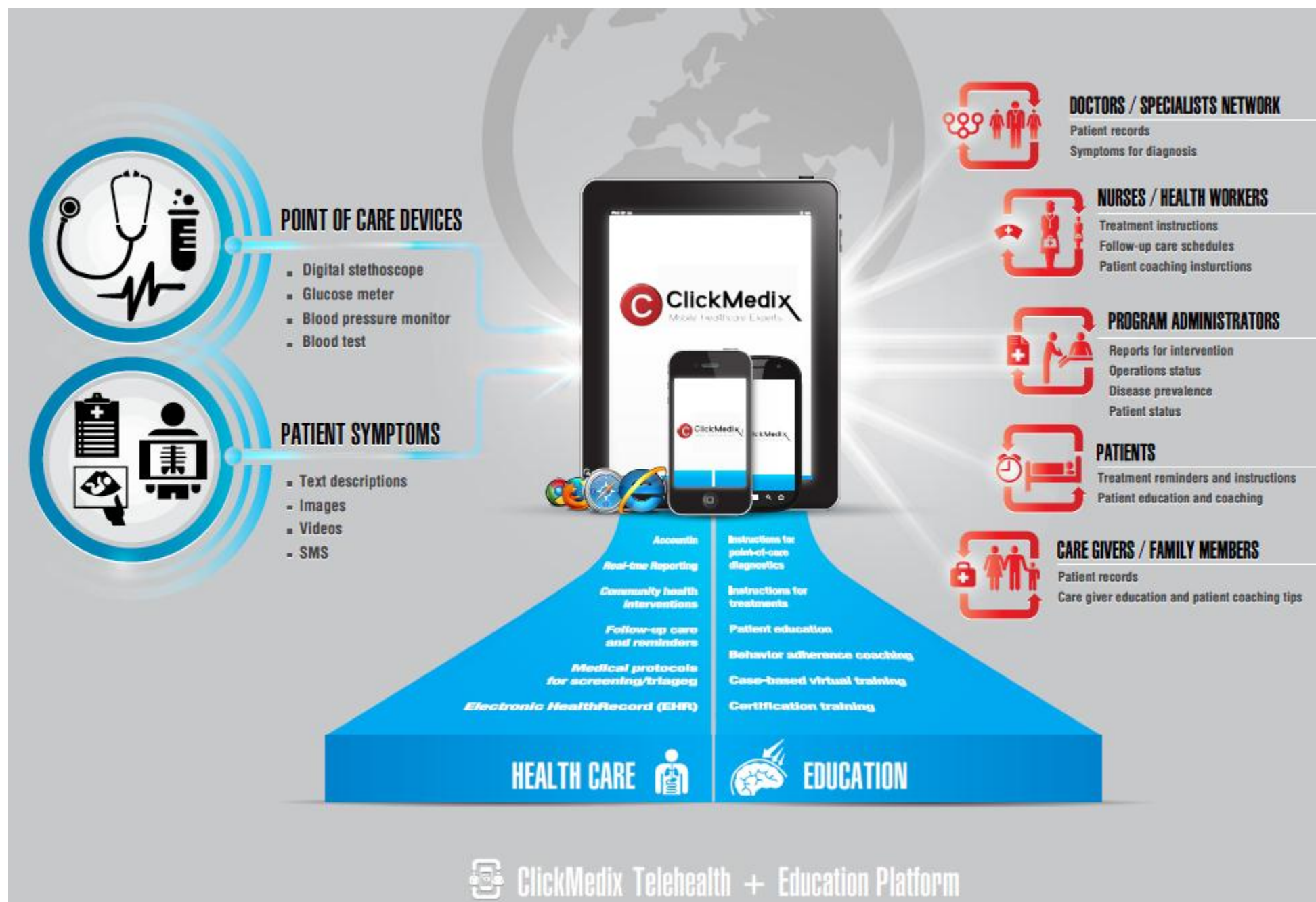
The Six Forces Transforming the Future of Healthcare

มุมมองเชิงธุรกิจ

<https://sswanalytics.com/2018/07/16/infographic-the-six-forces-transforming-the-future-of-healthcare/>

Vision for the Future of Health- care

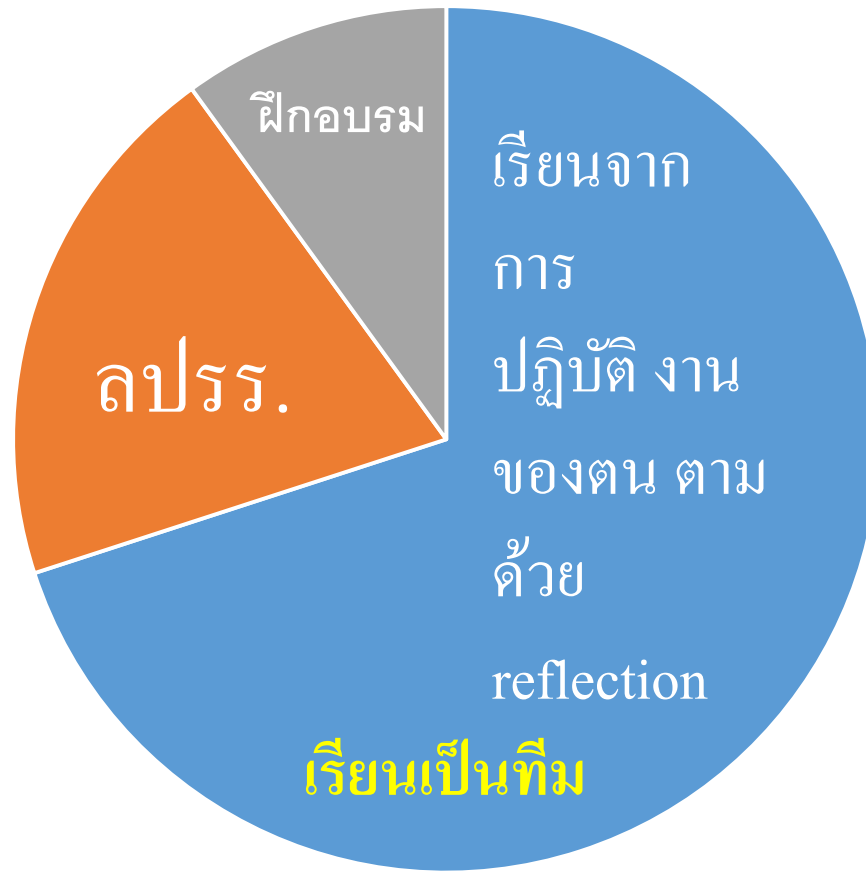
<https://clickmedix.com/2013/04/02/a-vision-for-the-future-of-healthcare/>

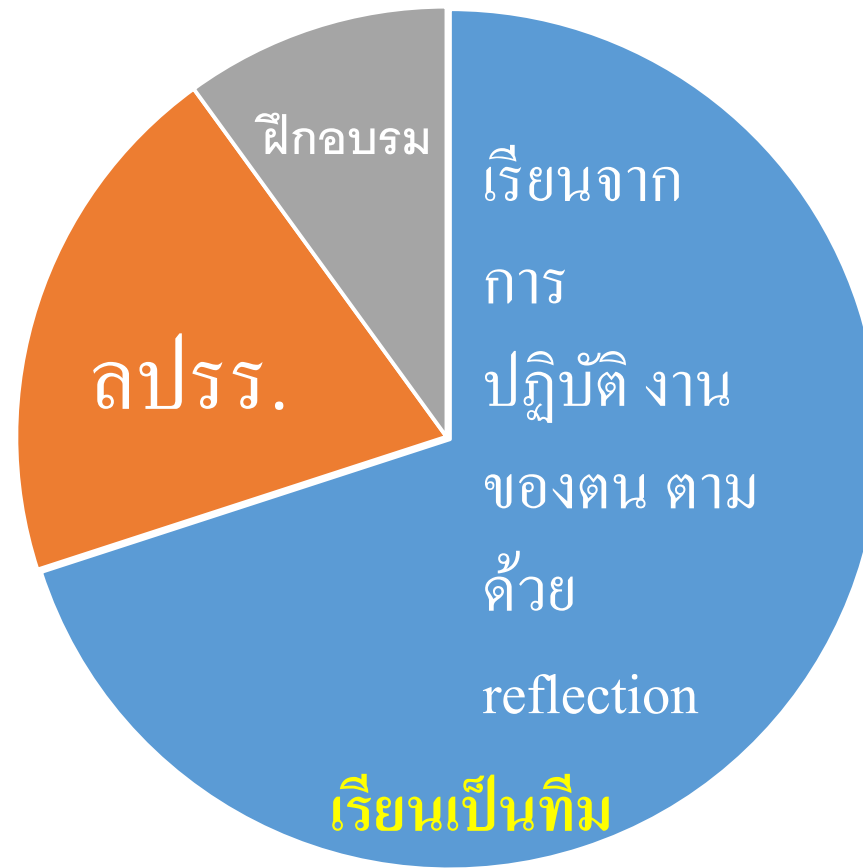
10 ประเด็นปฏิรูปด้านสาธารณสุข

โมเดลการเรียนรู้ 70 : 20 : 10

โมเดลการเรียนรู้ 70 : 20 : 10

ค้นคว้าจากภายนอก
Open Loop Learning

การเรียนรู้ ๒ แนว

วิจัย

ปฏิบัติ

เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ และใคร่ครวญสะท้อนคิด

KM

เน้น Explicit

Knowledge

เน้น Tacit

Knowledge

สรุป การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน

- ทั้งการเรียนรู้ของพลเมือง และของคนในวิชาชีพสุขภาพ
- หน่ออ่อนแข็งแรง ศักยภาพของการเรียนรู้สูง : Growth Mindset, Grit, HPA axis, General Health, High Expectation, Learning Skills, etc.
- “ดินดี ปุ๋ยดี น้ำดี ลมฟ้าอากาศดี” : ระบบนิเวศน์ที่เอื้อ Learning Environment
- มีระบบการศึกษา (พื้นฐาน / วิชาชีพสุขภาพ) คุณภาพสูง ... EQE
เน้น Thinking & Learning Skills หมุน Learning spiral เป็น ... Learning Education Systems
- สร้างระบบการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ... Learning Organization
- เรียนจากการปฏิบัติ ตามด้วยการใคร่ครวญสะท้อนคิดร่วมกัน